

Het rapport van de tweede Deltacommissie onder leiding van Cees Veerman, 'Samen werken met water' (www.deltacommissie.com), is een met flair geschreven pleidooi voor het nemen van maatregelen om Nederland te wapenen tegen een maximale zeespiegelstijging van 1,30 meter in 2100.

Samen werken met water

Plannen 2e Deltacommissie

Enkele belangrijke aanbevelingen op een rijtje:

- Tot 2050 worden de dijken zo versterkt dat de kans op overstroming met minstens een factor 10 afneemt.
- In het rivierengebied komt meer ruimte voor de afvoer van water. Bouwen in buitendijkse gebieden is toegestaan indien de afvoercapaciteit niet in het geding komt en extra kosten voor rekening van de gebruikers komen.
- De kustveiligheid wordt op orde gehouden door het suppleren van zand. Dat draagt ook bij aan het meegroeien van de Waddenzee. Het voortbestaan daarvan is echter niet verzekerd.
- De Oosterscheldekering blijft gehandhaafd tot een zeespiegelstijging van 1 meter, die op zijn vroegst in 2075 wordt bereikt. Daarna wordt de veiligheid vergroot door het laten terugkeren van getijdendynamiek.
- De veiligheid rond de Westerschelde blijft op peil door dijkversterking.
- Krammer-Volkerak, Zoommeer en de Grevelingen moeten water van Rijn en Maas kunnen bergen en afvoeren. Er ontstaat een zoet/zout-gradiënt.
- De Rijnmond krijgt een stelsel van afsluitbare waterkeringen.
- Het peil van het IJsselmeer zal tot 2100 met maximaal 1,5 meter worden verhoogd voor het vormen van een flinke zoetwaterbuffer, en om te kunnen blijven spuien op de Waddenzee.

Reacties op plannen 2e Deltacommissie

Zelden zal het werkstuk van een rijkscommissie met zoveel bijval zijn ontvangen. Toen de tweede Deltacommissie op 3 september haar werkstuk presenteerde, waren de primaire reacties overwegend lovend, niet alleen vanuit de politiek maar ook natuur- en milieuorganisaties droegen hun steentje bij in het nationale enthousiasme. 'Heel goed dat de Commissie Veerman de zeespiegelstijging uiterst serieus neemt', complimenteerde Natuur en Milieu. 'In een opmerkelijke trendbreuk met het verleden bepleit de commissie om de toekomstige veiligheid van de Nederlandse delta meer te baseren op de veerkracht van de natuur. Water wordt niet langer alleen maar gezien als vijand, maar ook als bondgenoot,' schreef het WNF.

Rik Nijland

Stichting De Noordzee ging zelfs nog een stapje verder: 'Nederland moet aan de slag met de twaalf aanbevelingen', luidde het kordate commentaar. Bij directeur Alex Ouwehand is een maand later het enthousiasme nog niet getemperd. 'Voor de bescherming van de kust wordt gekozen voor zandsuppletie. Dat is bouwen met de natuur, gebruik maken van de energie en dynamiek van de Noordzee zelf, iets wat wij altijd al hebben gepropageerd. De wijze van zandwinning verliep de afgelopen jaren helaas weinig gecoördineerd en doordacht, maar daarover zijn we nu in gesprek met Rijkswaterstaat, om tot een gezamenlijke aanpak te komen. Ook de Deltacommissie wil met respect met de zee omgaan. Er moet vooraf onderzoek komen naar de wijze van zandwinning en de ecologische gevolgen daarvan. Vooraf! Dat is wel eens anders geweest.'

Bij andere natuurbeschermingsorganisaties heersen inmiddels echter gemengde gevoelens over de impact van de plannen. 'We zijn bezorgd, en dat is voorzichtig uitgedrukt. Het IJsselmeer wordt op de lange termijn een grote bak met water in plaats van een belangrijk natuurgebied', zegt adjunct-directeur Henk de Vries van It Fryske Gea, de provinciale landschapsorganisatie van Friesland. Ongeveer een kwart van het oppervlak natuurgebied dat de organisatie beheert, ligt in de gevarenzone als het waterpeil van het IJsselmeer omhoog gaat.

Noordse woelmuis

'We hebben grote belangen langs de kust; we beheren ongeveer 5000 hectare op de overgang tussen land en IJsselmeer, veelal ondiep water en voormalige zandplaten met rietmoerassen, biezenvelden, natte graslanden, schelpenbanken en wilgen. Er zijn daar prachtige overgangen met bijzondere soorten, zoals bijvoorbeeld de Noordse woelmuis in de Makkumerwaarden en heel veel water- en waadvogels in de Warkumerwaard. Als daar anderhalve meter water op komt te staan, blijft er niets van over', zegt De Vries. Een oplossing is er volgens hem niet. 'Het IJsselmeer is geen echt zeegebied, dat door sediment-transport mee kan groeien met een geleidelijke peilstijging. Hooguit zou je alles op kunnen spuiten, maar dat wordt voor zo'n oppervlak volstrekt onbetaalbaar.'

Eind september probeerde de Deltacommissie in de Volkskrant verontruste critici gerust te stellen. 'Het advies (..) laat alle ruimte voor een geleidelijke toename van het peil, zodat ingespeeld kan worden op de daadwerkelijke ontwikkelingen in zeespiegel en waterbehoefte', schrijven Cees Veerman en mede-commissielid Louise Fresco. Kortom, als de soep met de zeespiegelstijging niet zo heet wordt gegeten, blijven ook de gevolgen voor het IJsselmeer beperkt. Strategisch en ecologisch hecht de commissie, zo benadrukken de auteurs nogmaals in de krant, grote waarde aan een flinke voorraad zoet water. 'De waarde van water zal toenemen. Peilverhoging gaat dus om veel meer dan belangen van de land-

bouw'. Toch is duidelijk dat het IJsselmeer juist voor de landbouw een steeds belangrijkere rol gaat spelen. Ook boeren in het westen van het land moeten voor zoet water in de toekomst een beroep doen op het IJsselmeer, doordat de zuidwestelijke delta verzilt.

Bodemdaling

Toch wil Natuurmonumenten, de organisatie waar Veerman zelf voorzitter van is, de vooroevers – 'internationaal vermaarde wetlands' – proberen te redden, zo blijkt in een reactie op de Delta-plannen. Daarvoor is het nodig de peilstijging, vooral in de zomer zoveel mogelijk te beperken, schrijft de organisatie. 'Provincies en waterschappen rond het IJsselmeer kunnen bijvoorbeeld zorgen voor voldoende zoet water op voorraad. Dat betekent minder afhankelijkheid van het IJsselmeer'. Tot die conclusie komt ook Petra Souwerbren, programmaleider klimaat van Staatsbosbeheer. 'Wij beseffen heel goed dat er grote behoefte is aan zoet water. Omdat de aanbevelingen van de commissie voor de zuidwestelijke delta gepaard gaan met verzilting, wordt de functie van het IJsselmeer als zoetwaterbuffer belangrijker. Maar wij kiezen voor een gecombineerde aanpak met regionale maatregelen; als je al in de haarvaten van het systeem water vasthoudt, hoeft het IJsselmeer niet uit te groeien tot dé buffer van Nederland en kan de peilverhoging lager uitvallen', aldus Souwerbren. 'Dat kan onder andere door in infiltratiegebieden water langer vast te houden en door in het lage westen van Nederland minder te ontwateren en ruimte te maken voor waterberging.' Ook opmerkelijk vindt zij de keuze van de commissie om de bodemdaling in het westen van het land, met alle gevolgen van dien als zoute kwel en verdroging van natuurgebieden, als onontkoombaar te beschouwen. 'Daar speelt ontwatering een belangrijke rol bij. Natuurlijk ontstaat een spanningsveld met de landbouw, maar ik denk dat het tegengaan van bodemdaling en verdroging van de natuur thuishoren in een integrale en duurzame benadering.'

Ook Ben Hermans van Natuur en Milieu is het opgevallen dat in

'Langs de IJsselmeerkust zijn nu prachtige overgangen met bijzondere soorten, zoals bijvoorbeeld de Noordse woelmuis in de Makkumerwaarden (links) en heel veel water- en waadvogels in de Warkumerwaard (rechts). Als daar anderhalve meter water op komt te staan, blijft er niets van over'.

de plannen de regionale aanpak van verzilting en verdroging ontbreekt. 'Dat blijkt in de praktijk lastig te regelen door de tegengestelde belangen. Het is denk ik slimmigheid van Veerman, dat hij de landbouw zoveel mogelijk buiten het rapport heeft gehouden.'

Ecologische ramp

Staatsbosbeheer bepleit verder het herstel van de getijdenwerking in de Oosterschelde. 'De zee met getijden weer toelaten in de Oosterschelde is voor de natuur zeer gewenst. De toevoer van sediment kan dan zorgen voor behoud van slikken en zandplaten, die met een rijkdom aan schelpdieren de voedselbron zijn voor tal van watervogels', aldus Staatsbosbeheer. De ultieme oplossing daarvoor zou zijn de Oosterscheldekering af te breken. De Delta-commissie ziet dat ook als beste oplossing voor de natuur, maar wil wachten met deze drastische stap tot de kering zijn functie verliest: dat is pas bij 1 meter zeespiegelstijging. Marten Hemminga, directeur van Het Zeeuwse Landschap kan daar wel enig begrip voor opbrengen. 'Doordat er weinig zand door de kering komt, dreigen de waardevolle platen en slikken in de Oosterschelde te verdwijnen. Dat is een ecologische ramp, maar uit kostenoverwegingen kan ik me voorstellen dat de commissie er niet happig op is om direct met de afbouw te beginnen', aldus Hemminga.

Meer moeite heeft hij met de plannen om de dijken langs de Westerschelde te versterken, een voorstel waarmee de Delta-commissie volgens hem de tere discussie doorkruist over ontpoldering en een natuurlijker waterkering. 'Ik vind het teleurstellend dat de commissie terugrijpt op traditionele manieren van kustverdediging. Vooral voor de Westerschelde is dat een nijpend probleem. Het estuarium zit namelijk al jaren in een te nauw jasje: door de voortdurende verdieping van de vaargeul naar Antwerpen dreigt de dynamiek te verdwijnen. Meer ruimte geven, is voor de natuur de beste remedie. Door verbreding kunnen we voorkomen dat er alleen een stroomgeul overblijft met slechts een paar, steeds hoger wordende zandplaten', aldus Hemminga. 'Het plan van de commissie interfereert met het proces dat in Zeeland juist net voorzichtig op gang was gekomen om door ontpoldering en met brede kustzones een natuurlijker én veiliger perspectief te bieden. In plaats daarvan worden we opgezadeld met superdijken langs de Westerschelde, waardoor de optie van een natuurlijker alternatief wordt geblokkeerd.'

